

Економічні горизонти

ISSN 2522-9273 (print)
ISSN 2616-5236 (online)

Economies' Horizons,
No. 4(7), pp. 48–56.

DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161721](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161721)

Домашня сторінка: <http://eh.udpu.edu.ua>

УДК 336

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємства

І. А. Бержанір¹, к. е. н., доцент

О. П. Кірдан², к. е. н., доцент

Н. О. Станіславчук³

Стаття надійшла: 04.11.2018
Стаття прийнята: 20.11.2018

Бержанір І. А., Кірдан О. П., Станіславчук Н. О. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємства. *Економічні горизонти*. 2018. № 4(7). С. 48–56. DOI: [10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161721](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161721).

Анотація. Метою статті є обґрунтування теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо поліпшення відтворення основних засобів підприємства. *Методологія.* У процесі дослідження використано основні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод аналізу, метод наукової абстракції та метод узагальнення – під час визначення напрямів удосконалення понятійного апарату; метод системного підходу – для визначення сутності процесу відтворення основних засобів; метод групування – для удосконалення класифікації чинників, що впливають на процес відтворення основних засобів підприємства; методи аналізу та синтезу – для оцінки ефективності методів фінансування відтворення основних засобів підприємства; графічний метод – для наочного відображення результатів досліджень. *Результати.* З'ясовано, що основною метою фінансового забезпечення відтворення основних засобів є формування на підприємстві необхідних коштів для відтворення виробничого потенціалу, а основне його завдання – прийняття рішень щодо визначення складу та структури джерел фінансування цього процесу. Систематизовано чинники, що впливають на процес відтворення основних засобів аграрних підприємств. Досліджено стан відтворення основних засобів підприємства. Здійснено оцінку фінансування відтворення основних засобів підприємства. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. *Практичне значення.* Встановлено, що забезпечення сталого розвитку економіки України пов'язано не тільки з необхідністю поглиблення ринкових реформ, але й із нагальними потребами суттєвого оновлення основних засобів на інноваційних засадах. *Перспективи подальших досліджень.* Визначено необхідність обґрунтування ефективності використання лізингових та кредитних джерел для відтворення основних засобів підприємства.

Ключові слова: основні засоби, фінансові ресурси, виручка від реалізації, амортизаційні відрахування, капітальні інвестиції, прибуток.

¹ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки; ідентифікатор ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7035-1170>; e-mail: innaberzhanir@ukr.net.

² Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук; ідентифікатор ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2667-6589>; e-mail: kirdan_alex@ukr.net.

³ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; викладач кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки; ідентифікатор ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3543-8200>; e-mail: natali-st86@ukr.net.

JEL Classification: D 24, D 92, G 31, G 32, Q 14

Financial support for the fixed assets of the enterprise

Inna A. Berzhanir¹, Cand. Ec. Sc., Associate Professor
Oleksandr P. Kirdan², Cand. Ec. Sc., Associate Professor
Nataliia O. Stanislavchuk³

Received: 04 November 2018
Accepted: 20 November 2018

Berzhanir, I. A., Kirdan, O. P. and Stanislavchuk, N. O. (2019), "Financial support for the fixed assets of the enterprise", *Economies' Horizons*, no. 4(7), pp. 48–56, doi: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161721](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161721).

Abstract. *The purpose of the article.* The research objective is to substantiate the theoretical aspects and to develop practical recommendations for improving the reproduction of the main business activity assets. *Methodology.* In the course of the research, the main general scientific and special methods of the research were used, such as: the method of analysis, the scientific abstraction method and the generalization method – when determining the directions the conceptual framework improvement; the systems approach method in order to determine the essence of the process of the fixed assets reproduction; the grouping method – to improve the classification of factors that influence the process of fixed assets reproduction of the enterprise; the methods of analysis and synthesis – to assess the effectiveness of methods of financing the fixed assets reproduction of the enterprise; the graphic method – for the visual image of research results etc. *Results.* It was found that the main purpose of financial support for the fixed assets reproduction is the formation of the necessary funds at the enterprise to reproduce the production potential, and its main task is to make decisions concerning the composition and structure of the sources of process financing. The factors influencing the process of fixed assets reproduction of the agricultural enterprises are systematized. The state of fixed assets reproduction of the enterprise is investigated. The financing of the fixed assets reproduction of the enterprise is estimated. The ways of increasing the efficiency of using fixed assets of the enterprise are substantiated. *Practical meaning.* It is established that the stable development of the Ukrainian economy is connected not only with the need to deepen market reforms, but also with the urgent needs for a substantial renovation of fixed assets on an innovative basis. *Prospects for further research.* The necessity of substantiation of the efficiency of the leasing and credit sources use for the fixed assets reproduction of the enterprise is determined.

Keywords: fixed assets, financial resources, proceeds of sale, depreciation allocations, capital investments, profit.

Number of references: 12; number of tables: 0; number of figures: 6; number of formulas: 0.

1. Вступ.

У сучасних умовах постійного зростання значення основних засобів в економічному житті як окремого підприємства, так

і економіки країни у цілому, все ще існують недоліки в організації їх використання. Відтворення основних засобів підприємств є неупорядкованим, технічний стан їх

¹ Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Associate Professor at the Department of Finance, Accounting and Economic Security; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7035-1170>; e-mail: innaberzhanir@ukr.net.

² Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Head of the Department of Economy and Socio-behavioral Sciences; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2667-6589>; e-mail: kirdan_alex@ukr.net.

³ Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Lecturer at the Department of Finance, Accounting and Economic Security; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3543-8200>; e-mail: natali-st86@ukr.net.

об'єктів у більшості випадків теж залишається незадовільним.

Постановка проблеми.

Незважаючи на значну увагу до проблем відтворення основних засобів в аграрних підприємствах, спостерігається низка недостатньо опрацьованих завдань. Зокрема, потребують дослідження особливості процесу відтворення основних засобів на підприємствах агропромислового комплексу (АПК), чинники впливу на нього, фінансування відтворення основних засобів тощо.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання відтворення основних засобів підприємств досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Г. Атамась (*Atamas, 2013*), В. Бакай і В. Дорош (*Bakai and Dorosh, 2011*), Є. Гнатенко (*Hnatenko, 2016*), І. Голуб (*Holub, 2018*), І. Єпіфанова і А. Базалицька (*Yepifanova and Bazalytska, 2012*), Н. Ковальчук і Н. Побіжан (*Kovalchuk and Pobizhan, 2017*), І. Левицька (*Levytska, 2010*), К. Лозоцька (*Lozotska, 2018*), О. Луценко (*Lutsenko, 2013*), О. Сметанюк та А. Базалицька (*Smetaniuk and Bazalytska, 2012*), О. Шляга і Б. Масилюк (*Shliaha and Masyliuk, 2014*). Теоретичні аспекти фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємства також розглядаються у працях першого співавтора статті (*Berzhanir, 2013*).

3. Методи дослідження.

Під час дослідження використано основні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод критичного аналізу, наукової абстракції, системний підхід, метод групування, методи аналізу та синтезу, графічний метод.

4. Формулювання цілей дослідження.

Метою дослідження є аналіз фінансового забезпечення відтворення основних засобів підприємства, а також обґрунтування формування оптимальної структури джерел фінансування відтворення основних засобів.

5. Виклад основних результатів та їх обґрунтування.

За ринкових умов господарювання проблема фінансового забезпечення відтворення основних засобів аграрних підприємств набуває особливої актуальності. Економічні перетворення в Україні спричинили погіршення якості основних засобів аграрних підприємств. Формування оптимальної структури джерел фінансування відтворення основних засобів є передумовою підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, тому проблеми формування джерел відтворення основних засобів підприємств заслуговують на особливу увагу.

Вчені вважають, що фінансове забезпечення відтворювального процесу – це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, які акумулювали суб'єкти господарювання і держава (*Holub, 2018, p. 132; Levytska, 2010, p. 132; Smetaniuk and Bazalytska, 2012, p. 262*).

О. Шляга та Б. Масилюк зазначають, що самофінансування, кредитування та державне фінансування є формами фінансового забезпечення, а склад та структура джерел є інструментами фінансового забезпечення, які впливають на фінансові результати діяльності підприємства (*Shliaha and Masyliuk, 2014, p. 121*).

На думку Г. Атамась, відтворення основних засобів є процесом їх виробничого використання, зносу, амортизації, підтримки в робочому стані через здійснення ремонтів і відновлення в натуральній формі. Він вважає, що важливе значення в механізмі відтворення основних засобів має амортизація, оскільки вона, з одного боку, є елементом виробничих витрат, що включається в собівартість продукції, а з іншого – є джерелом коштів для реновації основного засобу нерідко на якісно новій основі (*Atamas, 2013, p. 210*).

На рис. 1. зображено класифікацію чинників, що впливають на відтворення основних засобів підприємств АПК.

Рис. 1. Чинники, які впливають на процес відтворення основних засобів на підприємствах АПК

Джерело: сформовано за даними, наведеними у (Berzhanir, 2013, p. 192).

Фінансове забезпечення відтворення основних засобів – це процес акумулювання основних засобів суб'єктами господарювання, його наступний перерозподіл та цільове використання для забезпечення рентабельної роботи підприємства та своєчасного та повного задоволення потреб суспільства. На думку О. Луценка, здійснювати фінансове забезпечення – це означає вирішувати завдання залучення зовнішнього капіталу, управління власним капіталом, використання капіталу у процесі виробництва (здійснення інвестицій та управління платіжним оборотом), а також повернення кредиту (Lutsenko, 2013, p. 181). З даного визначення зрозуміло, що фінансове забезпечення діяльності підприємств зводиться до залучення позикового капіталу та

оплати за його використання, а також в управлінні власним капіталом, не враховуючи вагомий момент, який має на увазі використання капіталу у визначеному обсязі на визначені цілі.

Важливою складовою ресурсного потенціалу підприємства є основні засоби, які визначають масштаби та напрями розвитку аграрного сектора. Розвиток будь-якого виробництва, в тому числі і сільськогосподарського, потребує постійного оновлення основних засобів. Проте внаслідок незадовільного фінансового стану аграрних підприємств, нееквівалентного росту цін на товари промислового походження різко зменшилось придбання засобів праці. Спостерігається інтенсивне старіння машин та обладнання, транспортних засобів,

погіршується забезпеченість запасними частинами, ремонтними матеріалами, паливом і мастилами.

Аналіз даних рис. 2. свідчить, що у 2013–2017 рр. відбувалось нерівномірне та сповільнене відтворення основних засобів у ППСП «Калиновий край» Лисянського

району Черкаської області. Так, у 2017 р. первісна вартість основних засобів у порівнянні із 2013 р. зросла на 2677 тис. грн, при цьому також збільшилась і залишкова вартість основних засобів на 2330,1 тис. грн. Зміна вартості основних засобів обумовлюється їх надходженням та вибуттям.

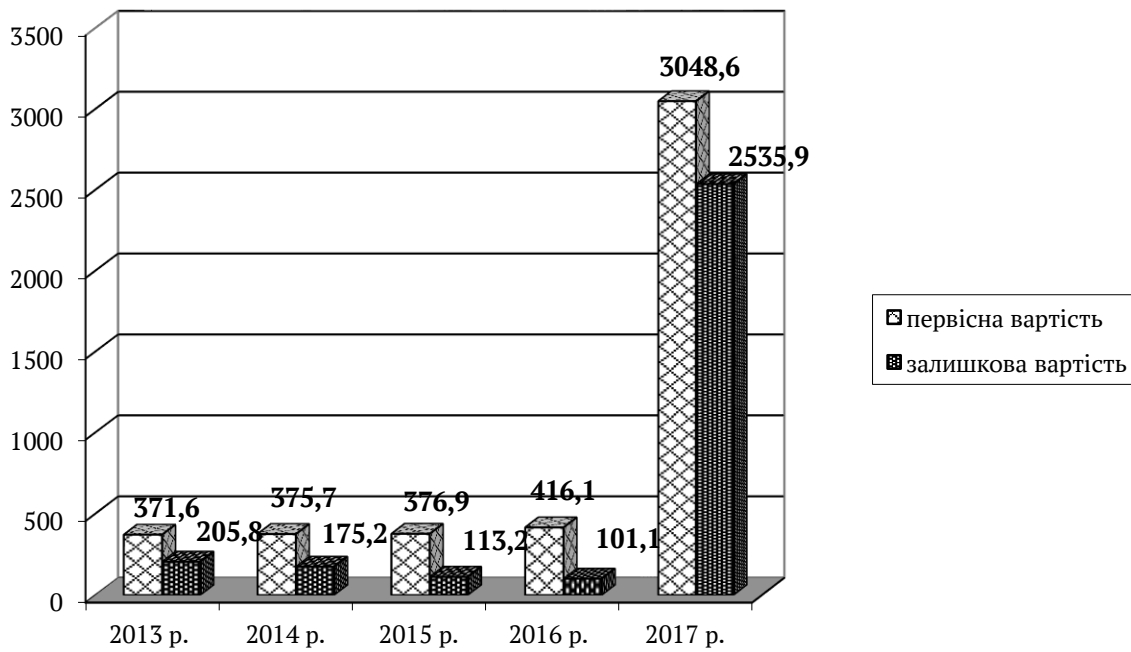

Рис 2. Динаміка вартості основних засобів у ППСП «Калиновий край», тис. грн

Джерело: сформовано за даними річних фінансових звітів ППСП «Калиновий край».

Основні засоби на підприємствах АПК використовуються протягом тривалого періоду, тому необхідно обов'язково проводити їх індексацію, що надасть можливість не втрачати первісної ринкової вартості основних засобів та повернення авансованих витрат на придбання основних засобів.

Для вивчення джерел фінансування відтворення основних засобів розглянемо їх структуру та динаміку.

Реалізація товарів є важливим узагальнюючим показником, який характеризує обсяг діяльності підприємством і є основним видом доходів підприємств, одержаних за результатами реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг. Виру-

чка від реалізації – це сума грошових коштів, отриманих підприємством від реалізації продукції, надання послуг та виконаних робіт за діючими цінами (Hnatenko, 2016, р. 102).

На основі даних рис. 3 слід зазначити, що виручка від реалізації продукції у ППСП «Калиновий край» у 2017 р., порівняно з 2013 р., зросла на 4321,4 тис. грн, або на 98,3%.

Отже, можна вести мову про стійку тенденцію до зростання виручки від реалізації та збільшення обсягу виробництва, оскільки обсяг реалізованої продукції залежить від обсягу виробництва товарної продукції та зміни величини перехідних залишків нереалізованої продукції на початок і кінець року.

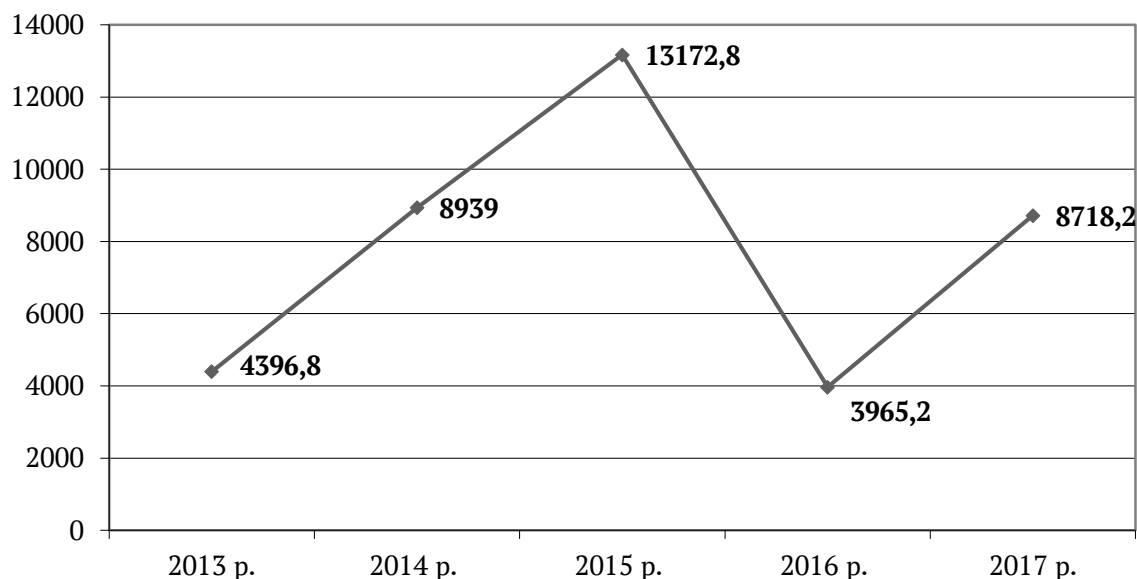

Рис. 3. Динаміка обсягів виручки від реалізації продукції у ППСП «Калиновий край», тис. грн

Джерело: сформовано за даними річних фінансових звітів ППСП «Калиновий край».

Отже, можна говорити про стійку тенденцію збільшення виручки від реалізації продукції та збільшення обсягу виробництва продукції, оскільки обсяг реалізованої продукції залежить від обсягу виробництва товарної продукції та зміни величини перехідних залишків нереалізованої продукції на початок і кінець року.

Від рівня прибутковості залежить формування фінансових ресурсів для забезпечення відтворення основних засобів підприємства.

Розглянемо динаміку обсягів чистого прибутку (збитку) ППСП «Калиновий край» у 2013–2017 рр. (рис. 4).

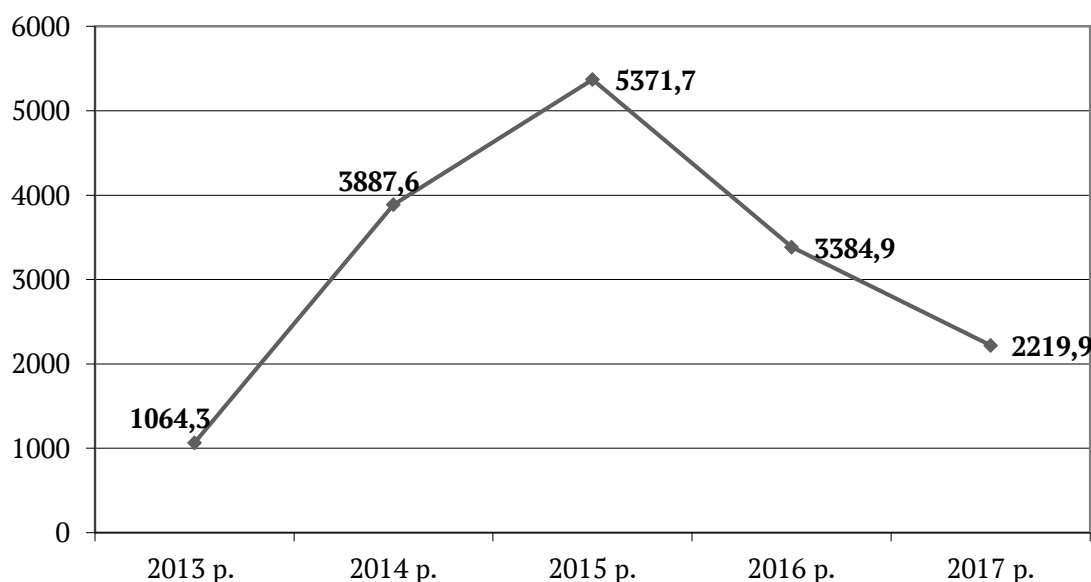

Рис. 4. Динаміка обсягів чистого прибутку (збитку) ППСП «Калиновий край», тис. грн

Джерело: сформовано за даними річних фінансових звітів ППСП «Калиновий край».

Аналіз даних рис. 4 свідчить, що у 2013–2017 рр. чистий прибуток підприємства збільшився на 1155,6 тис. грн або на 108,6% за рахунок збільшення обсягів продажу рентабельної продукції, зміни асортименту продукції та ціни реалізації.

Однією із ключових частин політики управління витратами на підприємстві є амортизаційна політика, яка полягає в інтенсивності відтворення основних засобів з поступовою експлуатацією їх у процесі діяльності.

Не менш важливим власним джерелом фінансування відтворення основних засобів є амортизаційні відрахування. Амортизаційні відрахування – періодичні відрахування частини вартості основних засобів з метою відшкодування їх зношування (Lozotska, 2018, p. 296).

Розмір амортизаційних відрахувань залежить від норм амортизації та балансової вартості основних засобів. Підприємства застосовують у практичній діяльності різні методи нарахування амортизаційних відрахувань, дотримуючись при цьому

амортизаційної політики держави. Методи амортизації дозволяють регулювати інвестиційні процеси, знижувати податкове навантаження на підприємство.

Слід зазначити, що амортизаційна політика повинна складатися із сукупності способів та методів управління процесами нарахування та використання амортизаційних відрахувань. Згідно Податкового кодексу України, відбулися позитивні зміни щодо збільшення кількості груп для нарахування амортизації з чотирьох до шістнадцяти, при встановлених мінімально допустимих термінах корисного використання. Зауважимо те, що звільняються від оподаткування кошти, які використані на придбання основних засобів (Yerifanova and Bazalytska, 2012, p. 175).

В основному амортизаційні відрахування у ППСП «Калиновий край» 2013–2017 рр. використовувалися на придбання (виготовлення) та поліпшення основних засобів, та за аналізований період вони збільшилися на 379 тис. грн, або на 55,6% (рис. 5).

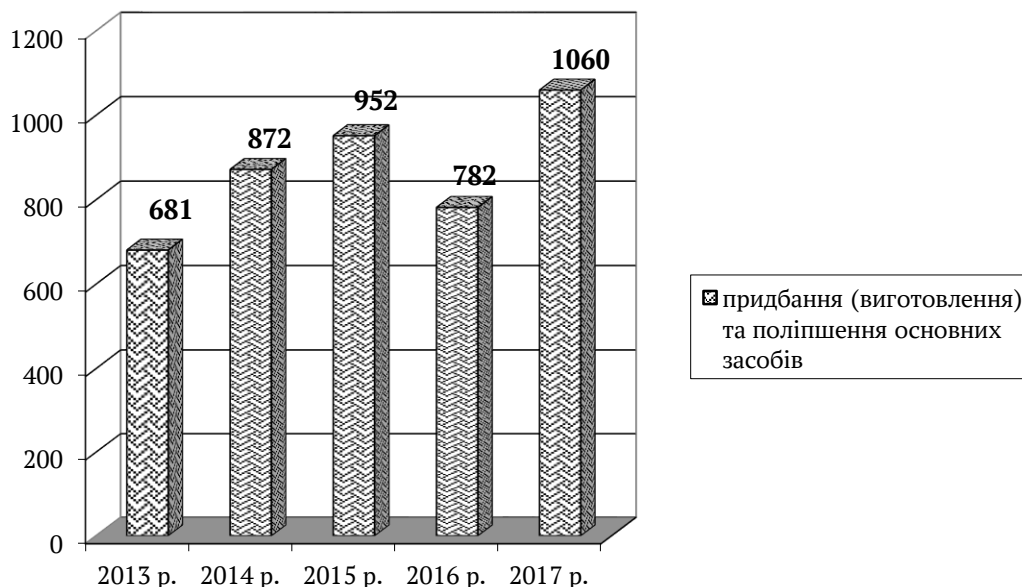

Рис. 5. Динаміка використання амортизаційних відрахувань у ППСП «Калиновий край», тис. грн

Джерело: сформовано за даними річних фінансових звітів ППСП «Калиновий край».

Згідно даних рис. 6 видно, що капітальні інвестиції протягом 2013–2017 рр. були спрямовані в основному на придбання (виготовлення) основних засобів і у 2016 р.

у порівнянні із 2013 р. вони збільшилися у 2 рази.

Наведені дані свідчать, що капітальні інвестиції протягом досліджуваного

періоду збільшилися у два рази за рахунок збільшення частки витрат на створення чи оновлення активної частини основних засобів підприємств. Це зумовлює необхід-

ність ретельного економічного обґрунтування частки капітальних витрат на придбання виробничо-технологічного устаткування.

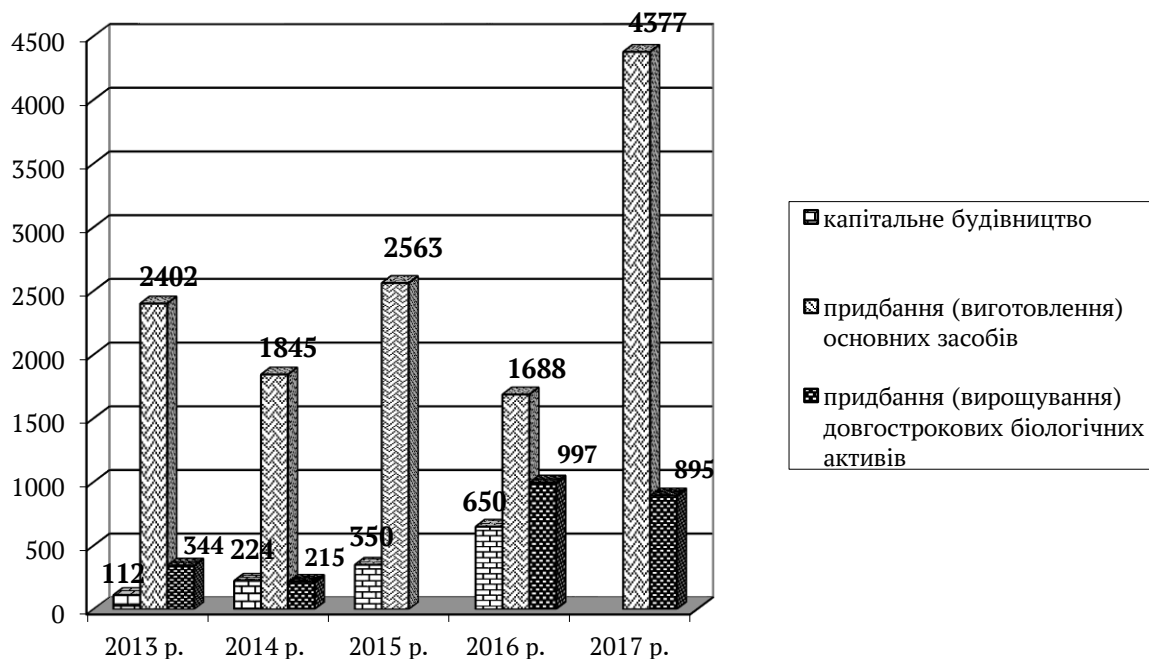

Рис. 6. Динаміка використання капітальних інвестицій у ППСП «Калиновий край», тис. грн

Джерело: сформовано за даними річних фінансових звітів ППСП «Калиновий край».

Практичне здійснення таких дій пов'язане з вирішенням двох головних завдань:

- збільшення відносного обсягу інвестицій у відтворення (просто відтворення);
- встановлення раціональних пропорцій чистих капітальних інвестицій у різні форми розширеного відтворення основних засобів і формування необхідних виробничих потужностей підприємств (*Bakai and Dorosh, 2011, p. 192; Kovalchuk and Pobizhan, 2017, p. 910*).

Висновки. Таким чином, власні кошти складають основну частину джерел фінансування відтворення основних засобів сільського господарства. Для їх зростання необхідна активна державна підтримка аграрних підприємств, спрямована як на підвищення фінансових результатів, так і на формування оптимальної амортизаційної

політики. Незважаючи на високу частку фінансування за рахунок кредитів банків та інших позик, цей напрямок потребує подальшого розвитку. Необхідні зміни амортизаційної політики в Україні, спрямовані на сприяння формуванню джерел фінансування відтворення основних засобів підприємств.

Забезпечення сталого розвитку економіки України пов'язано не тільки з необхідністю поглиблення ринкових реформ, але й із нагальними потребами суттєвого оновлення основних засобів на інноваційних засадах. Відродження аграрного виробництва та економіки країни в цілому неможливе без удосконалення механізму управління відтворенням якості основних засобів на принципово новій основі шляхом підвищення ефективності виробничого апарату національної економіки.

References

- Atamas, H. P. (2013), "Effectiveness of the fixed assets of the agricultural enterprises", *Ahrarnyi visnyk Prychornomoria*, no. 65, pp. 211–214.
- Bakay, V. Y. and Dorosh, V. Yu. (2011), "Financing of renewal of fixed assets as one of the main directions of development of industrial enterprises", *Herald of Khmelnytskyi National University*, vol. 4, no. 2, pp. 191–194.
- Berzhanir, I. A. (2013), "Theoretical aspects of the financial protection of the fixed assets of the enterprise", *Ekonomichnyi prostir*, no. 79, pp. 190–197.
- Hnatenko, Ye. P. (2016), "Algorithm of the analysis of the main productive assets at the enterprise", *Ekonomichnyi analiz*, vol. 1, no. 26, pp. 99–105.
- Holub, I. I. (2016), "The economic essence of reproduction of fixed assets of enterprises", *Visnyk studentskoho naukovoho tovarystva «VATRA» Vinnytskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU*, vol. 57, pp. 129–140.
- Kovalchuk, N. O. and Pobizhan, N. O. (2017), "Analysis of the state of fixed assets of Ukrainian enterprises", *Molody vchenyi*, vol. 10 (50), pp. 910–914.
- Levytska, I. V. (2010), *Vidtvorennia osnovnykh zasobiv: teoriia i praktyka* [Reproduction of fixed assets: theory and practice], Vinnytsia, Ukraine, 281 p.
- Lozotska, K. S. (2018), "Depreciation of fixed assets and methods of accrual: advantages and disadvantages", *Rozvytok systemy obliku, analizu ta audytu: teoriia, metodolohiia, orhanizatsiia* [Development of accounting, analysis and audit system: theory, methodology, organization], Tezy dopovidei uchasnykiv XVI Vseukrainskoi studentskoi naukovo konferentsii [Materials of the XVI Students Scientific Conference], pp. 295–298.
- Lutsenko, O. A. (2013), "Analysis of financial sources of reproduction of fixed assets in agricultural enterprises", *Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, vol. 41, pp. 179–182.
- Shliaha, O. V. and Masyliuk, B. V. (2014), "Reproduction of fixed assets of enterprises: essence, types, sources", *Ekonomichnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 7, pp. 120–128.
- Smetaniuk, O. A. and Bazalytska, A. V. (2012), "Problems of financial support for reproduction of fixed assets", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 59, pp. 259–264.
- Yepifanova, I. Yu. and Bazalytska, A. V. (2012), "Analysis of reproduction and use of fixed assets of enterprises of Vinnytsya region", *Ekonomichnyi prostir*, vol. 58, pp. 172–177.

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution-NonCommercial 4.0 International" (CC BY-NC 4.0).